

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В
ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ
В ГРОМАДІ**

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування молодіжної
політики»

(назва освітньої програми)

Виконала: здобувачка вищої освіти
Групи ПУА(МП)м-21

Словік Христина Олександрівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., Войчук Максим Володимирович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми:
Войчук Максим Володимирович

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування молодіжної політики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«__» _____ 202__ р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Словік Христина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Роль молодіжних консультативно-дорадчих органів в процесі формування та реалізації молодіжної політики

Керівник роботи: к.е.н., доцент Войчук Максим Володимирович

затверджені наказом закладу вищої освіти від «08» січня 2025 р. № 13/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «__» _____ 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Вихідними даними до кваліфікаційної роботи є нормативно-правові акти України у сфері молодіжної політики, праці вітчизняних і зарубіжних науковців, стратегічні та програмні документи Луцької міської територіальної громади, матеріали діяльності Молодіжної ради при Луцькій міській раді, статистичні та аналітичні дані, а також матеріали офіційних вебресурсів органів державної влади та місцевого самоврядування.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ, РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ У ФОРМУВАННІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІКРО- ТА МЕЗОРІВНЯХ, РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ. ВИСНОВКИ. СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

5. Перелік графічного матеріалу: Лист 1. Концептуальні засади дослідження діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів. Лист 2. Теоретичні підходи до визначення місцевої галузевої політики в громаді. Лист 3. Методичні аспекти формування молодіжної політики в громаді. Лист 4. Аналіз діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мезорівні (на матеріалах Волинської області). Лист 5. Особливості діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мікрорівні. Лист 6. Діяльність асоціацій та об'єднань локальних молодіжних консультативно-дорадчих органів (на прикладі Української асоціації молодіжних рад). Лист 7. Механізми залучення молодіжних консультативно-дорадчих органів до процесів реалізації молодіжної політики в громаді. Лист 8. Напрями удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі реалізації молодіжної політики в громаді.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	<i>Войчук М. В.</i>		
<i>Аналітичний розділ</i>	<i>Войчук М. В.</i>		
<i>Проектний розділ</i>	<i>Войчук М. В.</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Хомяк Н.В.</i>		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 24.09.2024</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 29.10.2024</i>	
3.	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 07.03.2025</i>	
4.	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 30.05.2025</i>	
5.	<i>Проектний розділ</i>	<i>до 03.09.2025</i>	
6.	<i>Висновки</i>	<i>до 01.10.2025</i>	
7.	<i>Формування списку джерел посилань</i>	<i>до 08.10.2025</i>	
8.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 15.10.2025</i>	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 22.10.2025</i>	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.11.2025</i>	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 15.11.2025</i>	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	<i>до 03.12.2025</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Словік Х. О.

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

Войчук М. В.

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Словік Х. О. Роль молодіжних консультативно-дорадчих органів в процесі формування та реалізації молодіжної політики в громаді. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування молодіжної політики» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел посилань, додатків.

У роботі досліджено основні теоретичні засади формування та реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації, розкрито поняття молодіжної участі як ключового принципу сучасного публічного управління, а також проаналізовано механізми формування, затвердження та реалізації місцевих галузевих політик з урахуванням їх кроссекторального характеру. Значну увагу приділено практичним аспектам функціонування молодіжних консультативно-дорадчих органів (МКДО) на обласному та локальному рівнях. Висвітлено також діяльність асоціацій, що об'єднують МКДО в Україні, зокрема Української асоціації молодіжних рад, які сприяють підвищенню інституційної спроможності молодіжних рад, розвитку мережевої взаємодії між органами влади та молоддю, обміну досвідом і впровадженню кращих практик локальної та національної молодіжної політики. Отримані результати дозволяють сформулювати рекомендації щодо удосконалення механізмів участі молоді у процесах ухвалення рішень, підвищення прозорості та ефективності молодіжної політики на рівні громади та регіону, а також розвитку активної, компетентної та відповідальної молоді в Україні.

Ключові слова: молодіжна рада, консультативно-дорадчий орган, молодіжна політика, участь молоді, громада, місцеве самоврядування, формування політики.

ANNOTATION

Slovik, Kh. O. The Role of Youth Consultative and Advisory Bodies in the Process of Formation and Implementation of Youth Policy at the Community Level. Manuscript.

Master's qualification thesis within the Educational Programme "Public Management and Administration of Youth Policy", Speciality 281 Public Management and Administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

The master's qualification thesis consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references, and appendices. The thesis examines the fundamental theoretical principles of the formation and implementation of youth policy in the context of decentralisation, elucidates the concept of youth participation as a key principle of contemporary public administration, and analyses the mechanisms for developing, approving, and implementing local sectoral policies, taking into account their cross-sectoral nature. Significant attention is given to the practical aspects of the functioning of youth consultative and advisory bodies at the regional and local levels. The study also highlights the activities of associations uniting youth councils in Ukraine, particularly the Ukrainian Youth Councils Association, which contribute to strengthening the institutional capacity of youth councils, developing networked interaction between authorities and youth, facilitating experience exchange, and implementing best practices in local and national youth policy. The results obtained enable the formulation of recommendations aimed at enhancing youth participation mechanisms in decision-making processes, improving the transparency and effectiveness of youth policy at the community and regional levels, and fostering an active, competent, and responsible youth in Ukraine.

Keywords: youth council, consultative and advisory body, youth policy, youth participation, community, local self-government, policy-making.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ	10
1.1. Концептуальні засади дослідження діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів	10
1.2. Теоретичні підходи до визначення місцевої галузевої політики в громаді	15
1.3. Методичні аспекти формування молодіжної політики в громаді	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ У ФОРМУВАННІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІКРО- ТА МЕЗОРИВНЯХ	23
2.1. Аналіз діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мезорівні (на матеріалах Волинської області)	23
2.2. Особливості діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мікрорівні	25
2.3. Діяльність асоціацій та об'єднань локальних молодіжних консультативно-дорадчих органів (на прикладі Української асоціації молодіжних рад)	27
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ	33
3.1. Механізми залучення молодіжних консультативно-дорадчих органів до процесів реалізації молодіжної політики в громаді контрольна функція в напрямку реалізації	33
3.2. Напрями удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів в процесі реалізації молодіжної політики в громаді	36
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	47

ВСТУП

У сучасному демократичному суспільстві молодь виступає не лише об'єктом, але й активним суб'єктом формування та реалізації державної та місцевої політики. Процеси децентралізації та посилення ролі територіальних громад в Україні актуалізують питання ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з молодими людьми. Однією з ключових інституційних форм такої взаємодії є молодіжні консультативно-дорадчі органи (МКДО), які створюються з метою забезпечення участі молоді у прийнятті рішень, що стосуються її інтересів.

Ефективність молодіжної політики в громадах безпосередньо залежить від дієвості та репрезентативності цих органів. Незважаючи на значний досвід функціонування МКДО в Україні, існує низка проблем, пов'язаних із формальністю їхньої роботи, недостатнім рівнем інституційної підтримки, а також потребою в удосконаленні механізмів їхньої участі як у формуванні, так і в контролі за реалізацією молодіжної політики. Дослідження ролі МКДО в умовах сьогодення, особливо на мікро- та мезорівнях, набуває особливої значущості для забезпечення сталого розвитку громад та підвищення рівня довіри молоді до влади.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації молодіжної політики в територіальних громадах України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі формування та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні.

Метою магістерської роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі формування та реалізації молодіжної політики в громаді. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– проаналізувати концептуальні засади та визначити сутність діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів у контексті місцевої галузевої політики.

– дослідити теоретичні підходи до визначення місцевої молодіжної політики та методичні аспекти її формування в територіальній громаді.

– провести аналіз особливостей участі МКДО у формуванні молодіжної політики на мезорівні (на прикладі Волинської області) та мікрорівні (на прикладі діяльності локальних органів).

– оцінити діяльність асоціацій та об'єднань локальних молодіжних консультативно-дорадчих органів (на прикладі ГО «Українська асоціація молодіжних рад»).

– розробити та обґрунтувати механізми залучення МКДО до процесів реалізації та здійснення контрольної функції в напрямку молодіжної політики в громаді.

– сформулювати напрями удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі реалізації молодіжної політики в громаді.

Методологічну основу магістерської роботи становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, застосування яких дало змогу забезпечити достовірність результатів та реалізувати поставлені завдання. Зокрема, у роботі використано:

– термінологічний та логіко-семантичний методи – для уточнення понятійно-категоріального апарату, зокрема визначення сутності «молодіжної політики» та «консультативно-дорадчих органів»;

– системний та структурно-функціональний аналіз – для вивчення ролі та місця молодіжних рад у системі місцевого самоврядування, а також аналізу функцій, які вони виконують у громаді;

– порівняльний метод застосовувався при дослідженні особливостей діяльності МКДО на різних рівнях управління: мікрорівні (рівень громади) та мезорівні (рівень області);

– метод аналізу документів для дослідження нормативно-правової бази, положень про молодіжні ради Волинської області та звітів про діяльність ГО «Українська асоціація молодіжних рад».

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці конкретних рекомендацій та інструментів, що можуть бути безпосередньо впроваджені в діяльність органів місцевого самоврядування та молодіжних консультативно-дорадчих органів (МКДО) для підвищення ефективності їхньої взаємодії. Зокрема, запропоновані механізми контрольної функції та алгоритми залучення молоді до процесів впливу та прийняття рішень можуть бути використані при розробці стратегій розвитку громад та цільових молодіжних програм у Волинській області та в інших регіонах України.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел посилань та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ

1.1. Концептуальні засади дослідження діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів

Молодіжна участь у процесах прийняття рішень і управління суспільними справами є однією з ключових характеристик демократичного розвитку сучасного суспільства. Вона передбачає не лише формальну присутність молодих людей у публічному просторі, а й їх реальне залучення до формування, обговорення та реалізації політичних, соціальних і культурних ініціатив, що безпосередньо впливають на розвиток громади та держави загалом. У наукових дослідженнях молодіжна участь розглядається як складова демократичного врядування, що забезпечує інклюзивність управлінських процесів та сприяє формуванню відповідальної громадянської позиції молоді.

У теорії публічного управління участь молоді трактується не лише як прояв громадянської активності, а як інституційно закріплений механізм взаємодії між молоддю та органами влади. Такий підхід передбачає створення сталих форм і процедур, через які молоді люди можуть впливати на процеси ухвалення рішень на місцевому, регіональному та національному рівнях. Відповідно, молодіжна участь виходить за межі окремих акцій або ініціатив і набуває системного характеру, стаючи елементом публічного управління.

Сучасна практика реалізації молодіжної політики в Україні демонструє широкий спектр форм молодіжної участі. До них належать участь у мирних зібраннях і громадських акціях, виборчих процесах, діяльність громадських організацій, органів учнівського та студентського самоврядування, а також

залучення до роботи молодіжних консультативно-дорадчих органів різних рівнів. Станом на 2025 рік молоді люди в Україні мають можливість реалізовувати право на участь у більшості основних її форм, що свідчить про поступовий розвиток інституційних механізмів залучення молоді до публічного управління та суспільних процесів.

Нормативно-правове підґрунтя молодіжної участі в Україні визначається передусім Законом України «Про основні засади молодіжної політики», який закріплює принципи, напрями та механізми державної молодіжної політики [1]. Одним із базових принципів цього Закону є участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики, що передбачає створення умов для її залучення до процесів ухвалення рішень. Закон прямо визначає, що така участь може реалізовуватися через молодіжні та дитячі громадські об'єднання, органи учнівського й студентського самоврядування, а також молодіжні консультативно-дорадчі органи при органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Таким чином, МКДО отримують нормативно закріплений статус як інституційний механізм взаємодії молоді з владою.

Важливе значення для розуміння ролі молодіжних консультативно-дорадчих органів має Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який визначає правові засади участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення [6]. У межах цього Закону молодіжні ради можуть розглядатися як один із інструментів консультативної участі мешканців громади, що підсилює демократичний характер місцевого управління та створює умови для врахування позиції молоді під час підготовки управлінських рішень.

Окреме місце у нормативному регулюванні займають підзаконні акти та типові положення про молодіжні ради, які деталізують порядок їх створення, формування складу, основні завдання та принципи діяльності. Вони спрямовані на уніфікацію підходів до функціонування молодіжних рад на різних рівнях управління та забезпечення мінімальних стандартів їх інституційної спроможності [3]. Водночас на практиці реалізація цих норм значною мірою

залежить від рішень органів місцевого самоврядування та рівня готовності влади до партнерської взаємодії з молоддю.

У цьому контексті особливе місце посідають молодіжні консультативно-дорадчі органи як інституційна форма участі молоді у публічному управлінні. Для належного теоретичного осмислення їх ролі важливим є чітке розмежування суміжних понять, зокрема «молодіжна рада», «органи студентського самоврядування», «органи учнівського самоврядування» та «громадська організація». На відміну від органів студентського й учнівського самоврядування, що функціонують у межах закладів освіти та представляють інтереси здобувачів освіти, молодіжні консультативно-дорадчі органи мають ширший мандат і спрямовані на участь молоді у формуванні та реалізації політики на рівні територіальної громади, регіону або держави. Це дозволяє розглядати МКДО не лише як форму молодіжної самоорганізації, а як інструмент публічного управління.

Законодавче визначення поняття «молодіжна рада» закріплене в нормативно-правових актах України. Відповідно до чинного законодавства, молодіжна рада – це молодіжний консультативно-дорадчий орган, що може утворюватися при органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях [1]. У наукових працях молодіжна рада також визначається як консультативно-дорадчий орган, що складається з представників молоді різних громадських інститутів і спрямований на залучення молодих людей до громадянського життя та представництво їх інтересів у публічному просторі.

Станом на 2024 рік розвиток молодіжних консультативно-дорадчих органів в Україні набув значного поширення. За даними Міністерства молоді та спорту України, в державі функціонує 613 діючих молодіжних рад [2]. З них 577 діють на місцевому рівні, зокрема 196 – у сільських громадах, 159 – у селищних та 222 – у міських. Крім того, функціонують 3 молодіжні ради районного рівня, 23 – регіонального рівня та міста Києва, а також 10 – на національному рівні [2]. Дана

статистика демонструє наскільки високим є запит на формування МКДО та впровадження молодіжної політики на усіх можливих її рівнях.

Функціонування молодіжних консультативно-дорадчих органів на різних рівнях управління зумовлює відмінності у їхніх повноваженнях і сферах впливу. На місцевому рівні діяльність МКДО зосереджена на участі у підготовці та реалізації місцевих програм, роботі консультативних і робочих груп, обговоренні бюджетних і програмних рішень. На регіональному рівні молодіжні ради виконують координаційну функцію, сприяють взаємодії молодіжних рад територіальних громад і розробці спільних ініціатив. Національний рівень МКДО, зокрема при Кабінеті Міністрів України, Верховній Раді України та Міністерстві молоді та спорту України, зосереджується на підготовці стратегічних рекомендацій у сфері державної молодіжної політики, експертній оцінці програм і законодавчих ініціатив, а також забезпеченні комунікації між центральними органами влади та регіонами. Водночас кількісне зростання молодіжних консультативно-дорадчих органів не завжди супроводжується підвищенням якості їх впливу на процеси формування та реалізації молодіжної політики. Практика функціонування МКДО засвідчує різний рівень їх інституційної спроможності, організаційної сталості та реального врахування рекомендацій з боку органів влади. Дорадчий статус таких органів, з одного боку, створює можливості для діалогу між молоддю та владою, а з іншого – обмежує їх безпосередній вплив на управлінські рішення, що в окремих випадках призводить до формалізації молодіжної участі.

Проблема формалізації участі концептуально осмислюється у працях, присвячених теорії партисипації, зокрема у моделі «драбини громадської участі» Шеррі Арнстейн. Запропонована авторкою модель ілюструє різні рівні залучення громадян — від неучасті та символічних форм до громадянського контролю як найвищого рівня демократичної участі[8]. У контексті діяльності молодіжних рад це проявляється у формуванні стереотипу сприйняття МКДО як своєї «івент-агенції», діяльність якої зводиться до організації окремих заходів, а не до участі у стратегічному управлінні. Подібні практики знижують довіру молоді до

інституцій участі та посилюють ризик інституційної формалізації молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Важливу роль у забезпеченні реальної участі молоді відіграють цільові програми та стратегічні документи у сфері молодіжної політики. Саме в межах таких документів визначаються пріоритети, завдання, індикатори та механізми реалізації молодіжної політики на національному, регіональному та місцевому рівнях. Особливої актуальності набуває формування Державної цільової соціальної програми «Молодь України – 2030», яка орієнтована на розширення участі молоді в суспільному житті, розвиток людського капіталу та створення умов для самореалізації молодих людей [5].

У цій системі молодіжні консультативно-дорадчі органи виступають важливим інституційним механізмом залучення молоді до розробки, обговорення та оцінки програмних і стратегічних документів. Через участь у робочих групах, громадських консультаціях і підготовці пропозицій МКДО можуть забезпечувати врахування реальних потреб і інтересів молоді під час формування молодіжної політики. Водночас ефективність такої взаємодії залежить від рівня інституційної спроможності молодіжних рад, ступеня їх інтегрованості в управлінські процеси та готовності органів влади до партнерської співпраці з молоддю.

Цільові програми та стратегічні документи у сфері молодіжної політики формують ключове середовище практичної реалізації функцій молодіжних консультативно-дорадчих органів. Саме участь МКДО у програмно-стратегічних процесах створює передумови для переходу від формальної або символічної участі молоді до реального впливу на формування та реалізацію молодіжної політики в громадах, що зумовлює необхідність подальшого аналізу механізмів молодіжної участі на різних рівнях публічного управління.

1.2. Теоретичні підходи до визначення місцевої галузевої політики в громаді

У системі публічного управління реалізація державної політики на місцевому рівні здійснюється через окремі напрями діяльності органів місцевого самоврядування, що охоплюють різні сфери суспільного життя територіальної громади. У науковому дискурсі такі напрями узагальнюються поняттям «місцева галузева політика», яке використовується для позначення сукупності управлінських рішень, програмних документів та інституційних механізмів, спрямованих на розвиток окремих сфер суспільного розвитку на локальному рівні.

У наукових дослідженнях державна політика загалом трактується, як цілеспрямована діяльність органів публічної влади, спрямована на розв'язання суспільно значущих проблем і досягнення стратегічних цілей розвитку суспільства або його окремих сфер [11]. У цьому контексті місцеві галузеві політики можна розглядати як форму конкретизації державної політики на рівні територіальних громад.

Водночас у чинному законодавстві України поняття «галузева політика» не закріплене як окремий термін. Нормативно-правові акти оперують визначеннями політик за конкретними сферами – молодіжної, освітньої, соціальної, культурної, житлово-комунальної тощо. Таким чином, використання поняття «місцева галузева політика» є характерним насамперед для наукового та аналітичного середовища і виконує узагальнювальну функцію, що дозволяє комплексно аналізувати діяльність органів місцевого самоврядування у відповідній сфері.

У межах цього дослідження місцева галузева політика розглядається як форма реалізації публічної політики на рівні громади, що базується на положеннях державного законодавства, але конкретизується з урахуванням локальних потреб, ресурсів та пріоритетів розвитку. Такий підхід узгоджується з принципами децентралізації та субсидіарності й забезпечує адаптацію загальнодержавних цілей до специфіки конкретної територіальної громади.

Теоретичною основою цього підходу є концепції публічного управління, зокрема стратегічного планування та партисипативного врядування, у межах яких місцева політика розглядається як процес взаємодії органів влади, громадянського суспільства та цільових груп.

Особливе місце в структурі місцевих галузевих політик посідає молодіжна політика, правові засади якої визначені Законом України «Про основні засади молодіжної політики». Відповідно до положень цього Закону, молодіжна політика спрямована на створення соціально-економічних, організаційних, правових і політичних умов для соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси, а також реалізується в інтересах молодих людей і за їх безпосередньої участі [1]. Такий підхід підкреслює, що молодь виступає не лише об'єктом, а й активним суб'єктом формування та реалізації політики.

Законодавчо визначені пріоритети молодіжної політики охоплюють широкий спектр напрямів, зокрема стимулювання участі молоді в управлінні, забезпечення її соціально-економічних потреб, розвиток молодіжної інфраструктури, підтримку національної ідентичності та розширення міжнародного співробітництва. У сукупності ці напрями формують комплексну модель взаємодії різних стейкхолдерів у сфері молодіжної політики.

У наукових підходах наголошується, що реалізація молодіжної політики значною мірою здійснюється за участю самої молоді через діяльність молодіжних організацій, рухів та об'єднань. При цьому підкреслюється неоднорідність молодіжного середовища, яке відрізняється за рівнем освіти, соціальної активності, ціннісними орієнтаціями та формами участі у суспільному житті (М.Ф. Головатий)[9]. Урахування цієї різноманітності є принципово важливим під час розроблення та реалізації молодіжної політики, зокрема на місцевому рівні.

На рівні територіальних громад молодіжна політика реалізується через ухвалення програмних і стратегічних документів, створення відповідних структурних підрозділів, а також через інституційні механізми залучення молоді до публічного управління. Саме на цьому рівні молодіжна політика набуває

ознак місцевої галузевої політики, поєднуючи нормативну основу, управлінські інструменти та участь цільової групи у формуванні рішень.

Важливою теоретичною характеристикою місцевої галузевої політики є її кроссекторальний характер. У сучасному публічному управлінні галузеві політики дедалі рідше реалізуються ізольовано, натомість взаємодіють між собою, формуючи комплексний підхід до розвитку громади. Молодіжна політика тісно пов'язана з освітньою, соціальною, культурною, економічною та політикою зайнятості, що зумовлює необхідність їх узгодженого впровадження.

Показовим прикладом кроссекторальної взаємодії є поєднання молодіжної та освітньої політик на місцевому рівні. Освітні програми, розвиток формальної й неформальної освіти, підтримка учнівського та студентського самоврядування формують громадянські компетентності молоді та її готовність до участі у суспільному житті. Водночас молодіжна політика створює умови для практичної реалізації набутих знань і навичок через участь у молодіжних ініціативах, проєктах і консультативно-дорадчих органах.

З позицій теорії публічного управління кроссекторальна співпраця розглядається як необхідна умова ефективної реалізації місцевих політик, оскільки вона забезпечує узгодженість цілей і інструментів різних сфер та запобігає фрагментарності управлінських рішень. У цьому контексті молодіжні консультативно-дорадчі органи виступають не лише механізмом реалізації молодіжної політики, а й майданчиком для міжсекторального діалогу в громаді. Через участь представників молоді в обговоренні рішень у суміжних сферах МКДО сприяють інтеграції молодіжного бачення в освітні, соціальні та культурні політики, підвищуючи їх узгодженість і ефективність на місцевому рівні.

Підсумовуючи, теоретичне осмислення місцевої галузевої політики дозволяє розглядати молодіжну політику як складову цілісної системи публічного управління, у межах якої молодіжні консультативно-дорадчі органи відіграють важливу роль як інституційний механізм залучення молоді до формування та реалізації управлінських рішень.

1.3. Методичні аспекти формування молодіжної політики в громаді

Формування молодіжної політики в територіальній громаді є комплексним управлінським процесом, що передбачає не лише розроблення програмних і стратегічних документів. А також системну роботу з виявлення потреб молоді, визначення пріоритетів розвитку та впровадження механізмів участі молодих людей у публічному управлінні. У цьому контексті молодь доцільно розглядати не як абстрактну соціальну категорію, а як сукупність різних груп із власними інтересами, проблемами, ресурсами та рівнем залученості до суспільних процесів, що потребує диференційованого та інклюзивного підходу при формуванні політики.

У наукових підходах молодь визначається як соціально-демографічна група, що перебуває на етапі активної соціалізації та підготовки до виконання освітніх, професійних і громадянських ролей у суспільстві. Водночас міждисциплінарний підхід дозволяє розглядати молодь з різних позицій: у статистиці – як вікову категорію, у політології – як інноваційний ресурс розвитку держави, у соціології – як соціокультурну групу, а в психології – як групу з характерними психофізіологічними особливостями дорослішання [10]. Узагальнюючи ці підходи, молодь можна розглядати як соціально-демографічну групу, для якої характерний пошук власного місця в суспільстві та формування активної громадянської позиції.

З методичної точки зору формування молодіжної політики в громаді розпочинається з діагностики потреб і проблем молоді. На цьому етапі застосовуються різноманітні інструменти збору інформації, зокрема соціологічні опитування, фокус-групи, консультації, зустрічі з молодіжними радами та громадськими організаціями, а також цифрові інструменти залучення. Такий підхід дозволяє отримати комплексне уявлення про реальні запити молодих людей, умови їхнього життя та можливості для самореалізації в межах громади.

На основі результатів діагностики визначаються пріоритети молодіжної політики, що передбачає вибір напрямів підтримки, формування програм і

ініціатив, які відповідають актуальним потребам молоді. Для цього органи місцевого самоврядування створюють робочі групи, до складу яких залучають представників громадськості, молодіжних консультативно-дорадчих органів та посадових осіб. Такий формат роботи сприяє напрацюванню нормативно-правової бази та управлінських рішень на засадах партнерства між владою і молоддю.

Наступним етапом є розроблення планів дій і стратегічних документів, у яких визначаються цілі, завдання, очікувані результати та показники ефективності молодіжної політики. Важливою умовою їх результативності є узгодженість із іншими напрямками діяльності громади, зокрема освітою, соціальним захистом, культурою та зайнятістю. Саме на цьому етапі проявляється значення кроссекторальної взаємодії, коли різні структурні підрозділи органів місцевого самоврядування та громадські інституції координують свої дії, а молодіжні ради виконують функцію узгодження потреб молоді з наявними ресурсами громади. Окрему увагу слід приділяти залученню різних груп молоді, зокрема молоді з сільських територій, внутрішньо переміщених осіб та представників соціально вразливих груп, що забезпечує інклюзивний характер політики.

Етап реалізації молодіжної політики передбачає застосування різноманітних інструментів, зокрема підтримку молодіжних ініціатив, реалізацію програм розвитку навичок, забезпечення доступу до молодіжної інфраструктури, проведення консультацій і публічних заходів. Важливою складовою цього етапу є взаємодія з молодіжними консультативно-дорадчими органами, які не лише виконують дорадчу функцію, а й сприяють адаптації програм до реальних потреб молоді. Саме через МКДО забезпечується комунікація з широким колом стейкхолдерів, які працюють з молоддю або безпосередньо представляють її інтереси.

Невід'ємною складовою методики формування молодіжної політики є моніторинг та оцінка її реалізації. На цьому етапі аналізується ефективність програм і заходів, визначається рівень досягнення поставлених цілей, а також

виявляються напрями для вдосконалення політики. Молодіжні ради відіграють ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи зворотний зв'язок між молоддю та органами місцевого самоврядування та сприяючи коригуванню політики відповідно до отриманих результатів.

Методичні підходи до формування та реалізації молодіжної політики, що застосовуються на місцевому рівні, узгоджуються з міжнародними та європейськими підходами до розуміння політики як циклічного процесу. У міжнародних документах молодіжна політика розглядається крізь призму *policy cycle* (англ. цикл політики) – послідовності взаємопов'язаних етапів, що охоплюють формування політики, її впровадження, моніторинг та оцінювання результатів, а також подальше оновлення або коригування на основі отриманих даних.

Зокрема, у матеріалах *European Youth Forum*, присвячених стандартам якості молодіжної політики, наголошується, що участь молоді та інших заінтересованих сторін має бути забезпечена на всіх стадіях циклу політики – від розроблення та впровадження до оцінювання та перегляду рішень. Такий підхід підкреслює, що молодіжна політика не може обмежуватися одноразовим плануванням, а потребує постійної взаємодії між владою, молоддю та громадянським суспільством упродовж усього управлінського процесу [15].

Подібну логіку застосовує і *OECD* у “*Youth Policy Toolkit*”, де молодіжна політика розглядається як безперервний процес, що реалізується упродовж усього *policy cycle*, з акцентом на використання даних, інструментів оцінювання та механізмів участі молоді на кожному етапі [14; 15]. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність політики та забезпечити її відповідність реальним потребам молодих людей.

У матеріалах Ради Європи та партнерства *ЄС–РЄ* з молодіжної політики окремо підкреслюється значення етапу оцінювання як невід'ємної складової циклу молодіжної політики. Оцінка розглядається не як фінальний етап, а як інструмент зворотного зв'язку, що дозволяє коригувати політичні рішення та підвищувати їхню результативність у подальших циклах.

У цьому контексті доцільно використовувати циклічну модель формування та реалізації молодіжної політики, яка відображає послідовність управлінських дій на локальному рівні та відповідає міжнародним підходам. Така модель дозволяє систематизувати процеси діагностики потреб молоді, стратегічного планування, реалізації програм і подальшого моніторингу та оцінювання, забезпечуючи сталість молодіжної політики та реальну участь молоді на кожному з етапів.

Таблиця 1.1. – Цикл молодіжної політики*

<i>Етапи формування молодіжної політики</i>	<i>Складові етапу</i>
1. Діагностично-аналітичний етап	<ul style="list-style-type: none"> - виявлення потреб, проблем та очікувань молоді громади - проведення соціологічних опитувань, фокус-груп, консультацій (зокрема із застосуванням U-Report та інших електронних інструментів) - аналіз соціально-економічної ситуації в громаді та стану молодіжної сфери - оцінка чинних програм, стратегій та нормативно-правових актів у сфері молодіжної політики
2. Проектно-стратегічний етап	<ul style="list-style-type: none"> - формування бачення, стратегічних цілей і пріоритетів молодіжної політики - розробка проектів програм, планів заходів та стратегічних документів - залучення молодіжних консультативно-дорадчих органів, студентського й учнівського самоврядування, ІГС та експертів до спільної роботи - визначення індикаторів результативності та механізмів реалізації політики
3. Етап реалізації	<ul style="list-style-type: none"> - затвердження програм та стратегій органами місцевого самоврядування - реалізація заходів молодіжної політики через проекти, програми та партнерства - функціонування механізмів участі молоді (громадський бюджет участі, консультації, публічні обговорення) - підтримка молодіжних ініціатив, діяльність молодіжних центрів та МКДО
4. Етап моніторингу та оцінки	<ul style="list-style-type: none"> - поточний моніторинг виконання програм і рішень - участь МКДО у засіданнях виконкомів, депутатських комісій та сесіях місцевих рад - підготовка аналітичних звітів, оцінка досягнення цілей та індикаторів - забезпечення зворотного зв'язку з молоддю та коригування політики на основі результатів оцінювання

* Джерело: складено на основі [12; 13; 15]

Отже, формування молодіжної політики в територіальній громаді слід розглядати як поетапний і циклічний управлінський процес, що ґрунтується на системній діагностиці потреб молоді, стратегічному плануванні, реалізації програм і подальшому моніторингу та оцінюванні результатів. Методичні підходи до цього процесу передбачають активне залучення молоді та молодіжних консультативно-дорадчих органів на всіх етапах policy cycle, що відповідає сучасним європейським і міжнародним стандартам молодіжної політики. Використання циклічної моделі дозволяє забезпечити узгодженість управлінських рішень, підвищити їхню ефективність і перейти від формальної участі молоді до реального впливу на формування та реалізацію молодіжної політики на місцевому рівні.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО- ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ У ФОРМУВАННІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІКРО- ТА МЕЗОРІВНЯХ

2.1. Аналіз діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мезорівні (на матеріалах Волинської області)

Формування молодіжної політики на мезорівні в Україні здійснюється через поєднання нормативно-правового регулювання та практичної діяльності інституцій, які забезпечують участь молоді у процесах публічного управління. Одним із ключових механізмів реалізації молодіжної політики на регіональному рівні є молодіжні консультативно-дорадчі органи, зокрема Молодіжна рада при Волинській обласній державній адміністрації.

Функціонування обласної молодіжної ради здійснюється відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та Положення про Молодіжну раду, що визначає її статус як консультативно-дорадчого органу при органі виконавчої влади.

До основних завдань обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів належать представництво інтересів молоді на регіональному рівні, участь у розробленні та обговоренні стратегічних і програмних документів, сприяння розвитку молодіжних ініціатив, а також координація взаємодії між молодіжними радами територіальних громад, молодіжними центрами, інститутами громадянського суспільства та органами влади. Таким чином, МКДО регіонального рівня виконують не лише дорадчу, а й координаційно-стратегічну функцію, виступаючи майданчиком для системного діалогу між молоддю та владою.

Практична діяльність Молодіжної ради при Волинській ОДА свідчить про реалізацію зазначених функцій через участь у консультаційних та програмно-

стратегічних процесах. Зокрема, проведення обласного молодіжного форуму «Майбутнє молоді Волині» стало інструментом залучення представників молодіжних рад, молодіжних центрів та громадських організацій до обговорення актуальних викликів регіональної молодіжної політики та формування пропозицій до обласної цільової програми «Молодь Волині 2026–2030». Залучення експертного середовища та міжнародних партнерів сприяло інтеграції сучасних підходів до стратегічного планування молодіжної політики на регіональному рівні.

Важливим напрямом діяльності Молодіжної ради стала участь у процесах розвитку молодіжної інфраструктури регіону, зокрема адвокація створення Волинського обласного молодіжного центру. Крім того, у межах наступних каденцій діяльність ради була зосереджена на розбудові мережі молодіжних рад у територіальних громадах області, що сприяло посиленню горизонтальної взаємодії між громадами та забезпеченню системної комунікації між локальним і регіональним рівнями.

Участь третього скликання Молодіжної ради при Волинській обласній військовій адміністрації у розробці та обговоренні обласної цільової програми «Молодь Волині 2026–2030» підтверджує її роль як суб'єкта стратегічного планування у сфері молодіжної політики [36]. Рада акумулює інтереси молоді з різних територіальних громад і трансформує їх у пропозиції до програмних документів через участь у робочих групах, консультаціях та публічних обговореннях.

Загалом діяльність Молодіжної ради при Волинській ОДА демонструє поступовий перехід від формального функціонування консультативно-дорадчого органу до системної участі у програмно-стратегічних процесах регіональної молодіжної політики. Такий досвід підтверджує ключову функцію МКДО мезорівня – координацію та підтримку розвитку мережі молодіжних рад територіальних громад області. Ефективність реалізації цієї функції значною мірою залежить від стабільності каденцій, ресурсної спроможності та готовності

органів влади інтегрувати напрацювання молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі ухвалення управлінських рішень.

2.2. Особливості діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів на мікрорівні (на прикладі Луцької МТГ)

У Луцькій міській територіальній громаді механізмом підтримки участі молоді є Молодіжна рада при Луцькій міській раді – консультативно-дорадчий орган, створений рішенням Луцької міської ради. Створення Молодіжної ради стало важливим етапом інституціоналізації молодіжної участі на локальному рівні та заклало основу для постійного діалогу між молоддю та органами місцевого самоврядування.

Діяльність Молодіжної ради регламентується Положенням, у якому визначено її статус, порядок формування, основні завдання та принципи роботи. Оновлення Положення у 2023 році відповідно до рішення Луцької міської ради № 51/65 дозволило адаптувати діяльність ради до сучасних викликів і чіткіше окреслити її роль у процесах формування та реалізації молодіжної політики. Зокрема, було закріплено дворічну каденцію ради, що забезпечує баланс між інституційною наступністю та регулярним оновленням складу [7].

Розвиток Молодіжної ради Луцька відбувався поетапно, що відображено у діяльності кількох каденцій. Перша каденція мала установчий характер і була спрямована на формування складу ради, напрацювання внутрішніх процедур та налагодження взаємодії з органами місцевого самоврядування. У цей період Молодіжна рада переважно виконувала представницьку та дорадчу функції, створюючи передумови для подальшого розвитку.

У період другої каденції діяльність Молодіжної ради набула більш системного характеру. Попри COVID-19, період дистанційного навчання, початок повномасштабного вторгнення члени ради почали активно залучатися до громадських обговорень, робочих груп та консультацій, ініціювати власні

заходи, а також системно акумулювати позицію молоді громади. На цьому етапі Молодіжна рада фактично сформувалася як канал зворотного зв'язку між молоддю та органами місцевого самоврядування, що сприяло підвищенню рівня довіри до інструментів молодіжної участі.

Третя каденція Молодіжної ради Луцька, яка розпочала діяльність у 2024 році, характеризується посиленням стратегічної складової її роботи. Молодіжна рада безпосередньо долучилася до формування двох ключових стратегічних документів у сфері молодіжної політики та розвитку молоді, затверджених рішенням Луцької міської ради. Послідовна робота двох каденцій забезпечила інтеграцію пріоритетів молоді у стратегічні документи громади, що свідчить про реальний вплив Молодіжної ради на процеси формування місцевої молодіжної політики. Важливим напрямом діяльності Молодіжної ради є розвиток горизонтальних і міжсекторальних зв'язків. Укладення меморандумів про співпрацю з молодіжними радами інших громад, зокрема міста Хмельницького, а також прийом делегацій з різних регіонів України сприяли обміну досвідом та формуванню мережі молодіжної участі [25]. Міжсекторальна взаємодія з профільними структурними підрозділами міської ради дозволила залучити молодь до обговорення ініціатив у сферах культури, ветеранської політики та соціального розвитку, що підкреслює кроссекторальний характер місцевої молодіжної політики.

Освітні та просвітницькі ініціативи Молодіжної ради були спрямовані на підвищення громадянських компетентностей молоді та розвиток культури участі. Проведення тренінгів, публічних дискусій, таких як і тематичних заходів створило умови для обговорення питань активного громадянства, механізмів впливу на політику та ефективної комунікації з органами влади. Такі заходи сприяли формуванню у молоді розуміння власної ролі у процесах місцевого управління.

Одним із інструментів стимулювання молодіжної активності у Луцькій міській територіальній громаді є система відзначення молоді за досягнення у громадському житті. Запровадження премій за вагомі досягнення створює

додаткові мотиваційні механізми та сприяє підвищенню залученості молоді до реалізації ініціатив у сфері молодіжної політики [24].

Важливим механізмом практичної участі молоді стала програма стажування в органах місцевого самоврядування, яка дозволяє молодим людям безпосередньо ознайомитися з управлінськими процесами, долучитися до підготовки аналітичних матеріалів і брати участь у роботі виконавчих органів. Такий підхід сприяє формуванню кадрового резерву та підвищує зацікавленість молоді у публічній службі.

Окрему роль у системі моніторингу молодіжної політики відіграє Індекс благополуччя молоді (ІБМ), який застосовується у Луцькій міській територіальній громаді як інструмент оцінки умов життя та участі молоді. Результати вимірювання ІБМ дозволяють органам місцевого самоврядування та Молодіжній раді визначати пріоритетні напрями удосконалення політик, коригувати програмні заходи та оцінювати вплив реалізованих рішень на молодіжне середовище громади [23].

Отже, досвід Луцької міської територіальної громади демонструє, що Молодіжна рада може виконувати не лише формальну консультативну функцію, а й виступати дієвим суб'єктом формування та реалізації молодіжної політики на локальному рівні. Поєднання нормативного забезпечення, стратегічної участі, інструментів моніторингу та системи мотивації створює умови для поступового посилення впливу молоді на процеси місцевого управління.

2.3. Діяльність асоціацій та об'єднань локальних молодіжних консультативно-дорадчих органів (на прикладі Української асоціації молодіжних рад)

В Україні асоціації та об'єднання молодіжних консультативно-дорадчих органів формуються як відповідь на потребу у системному представництві інтересів молоді та координації діяльності молодіжних рад на різних рівнях

публічного управління. Зростання кількості МКДО на місцевому та регіональному рівнях актуалізувало питання їх узгодженої взаємодії, обміну досвідом та формування спільних підходів до реалізації молодіжної політики. У цьому контексті асоціації молодіжних рад виступають інституційним простором для консолідації локальних і регіональних ініціатив, забезпечуючи вихід молодіжних рад за межі окремих територіальних громад і включення їх діяльності у загальнонаціональний контекст. Через мережування, узгодження позицій та спільну адвокацію такі об'єднання сприяють підвищенню інституційної спроможності молодіжних рад, а також налагодженню сталого діалогу між молоддю, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та міжнародними партнерами. Вони дозволяють трансформувати розрізнений локальний досвід у системні пропозиції щодо удосконалення молодіжної політики на державному рівні.

У цьому контексті особливого значення набуває діяльність всеукраїнських платформ, які акумулюють досвід молодіжних рад та репрезентують їхню позицію у загальнодержавному просторі. Однією з ключових таких платформ в Україні є Українська асоціація молодіжних рад (УАМР), що об'єднує молодіжні ради та інші молодіжні консультативно-дорадчі органи при органах державної влади й органах місцевого самоврядування, зокрема молодіжні парламенти та молодіжні колегії.

Діяльність Української асоціації молодіжних рад спрямована на розвиток всеукраїнської спільноти МКДО та представництво інтересів молоді у процесах формування суспільно-політичних рішень. Місія асоціації поєднує підтримку молодіжних рад різних рівнів із розвитком демократичної культури участі молоді, що дозволяє розглядати УАМР не лише як громадську організацію, а як інституційного посередника між молодіжними радами та державними інститутами.

Функціонально діяльність УАМР структурована за кількома взаємопов'язаними напрямками, які забезпечують комплексну підтримку молодіжного врядування. Одним із базових напрямів є організаційний розвиток,

спрямований на формування сталих внутрішніх процесів, стандартів роботи та моделей взаємодії з молодіжними радами. У цьому контексті асоціація координує спільні ініціативи, надає методичну та консультаційну підтримку МКДО, а також сприяє підвищенню їх управлінської спроможності. Такі підходи дозволяють молодіжним радам ефективніше виконувати свої консультативно-дорадчі функції та брати участь у формуванні політики на місцевому й регіональному рівнях.

Комунікаційний напрям діяльності УАМР забезпечує прозорі канали обміну інформацією між молодіжними радами, органами влади та громадськістю. Через підготовку освітніх матеріалів, аналітичних публікацій, проведення публічних заходів та онлайн-ініціатив асоціація сприяє поширенню знань про механізми молодіжної участі та результати діяльності МКДО. Прикладом такої діяльності є проведення прес конференції «Трансформація молодіжних рад від 2020 до 2025», під час якої було представлено результати досліджень і п'ятирічний аналіз розвитку молодіжного врядування в Україні [39]. Захід дозволив окреслити основні тенденції трансформації молодіжних рад та посилити їхню публічну видимість як інструментів участі молоді у публічному управлінні.

Важливою складовою діяльності УАМР є мережування, яке забезпечує горизонтальну взаємодію між молодіжними радами різних регіонів України та їх інтеграцію у міжнародний контекст. Асоціація організовує навчальні візити, обміни досвідом і сприяє участі молодіжних рад у міжнародних програмах. Зокрема, у межах міжнародної співпраці українські молодіжні працівники брали участь у навчальному візиті до Гельсінкі, організованому за підтримки програм EU4Youth, де мали можливість ознайомитися з кращими європейськими практиками залучення молоді до прийняття рішень, зокрема через механізми бюджету участі OmaStadi. Отриманий досвід був адаптований до українських умов і поширений серед молодіжних рад через мережу УАМР.

Важливим напрямом міжнародної співпраці Української асоціації молодіжних рад є участь у партнерських проектах Ради Європи, спрямованих на розвиток демократичної участі молоді та впровадження європейських стандартів

молодіжної політики в Україні. Зокрема, у 2025 році УАМР виступила партнером проєкту «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV», що реалізується в межах партнерства Ради Європи, Міністерства молоді та спорту України та громадянського суспільства [38]. Проєкт має на меті посилення ролі молоді у демократичних процесах та розвиток сталих механізмів участі молодих людей у прийнятті рішень на місцевому, регіональному та національному рівнях. У межах цього партнерства було підготовлено команду молодіжних лідерів і представників молодіжних рад з різних регіонів України, які пройшли спеціалізоване навчання з підходів Ради Європи до участі молоді, партисипативного врядування та демократичного громадянства. Навчальні заходи відбувалися у Львові – Європейській молодіжній столиці 2025 року – та об'єднали представників молодіжних консультативно-дорадчих органів, молодіжних центрів і громадських організацій з кількох областей України. Роль Української асоціації молодіжних рад у межах проєкту полягала у залученні представників МКДО, координації участі молодіжних рад та поширенні напрацьованих підходів серед локальних і регіональних рад. Особливістю проєкту стало те, що його учасники виконували функцію мультиплікаторів підходів Ради Європи, поширюючи знання та практики демократичної участі молоді у своїх громадах і регіонах. Такий формат співпраці дозволив інтегрувати міжнародні стандарти участі молоді у практичну діяльність молодіжних рад, посилив міжсекторальну взаємодію та підвищив спроможність МКДО впливати на процеси формування й реалізації молодіжної політики. Залучення УАМР до партнерських проєктів Ради Європи демонструє її роль не лише як національної платформи мережування молодіжних рад, а й як інституційного партнера міжнародних організацій у сфері молодіжної політики. Така співпраця сприяє адаптації європейських підходів до українського контексту, розвитку культури участі молоді та посиленню інституційної сталості молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Окремий напрям діяльності асоціації пов'язаний із розвитком спроможності молодіжних консультативно-дорадчих органів. Він реалізується через навчальні

програми, тренінги, методичну підтримку та консультування, що сприяє підвищенню компетентностей членів молодіжних рад у сфері молодіжної політики, адвокації та публічного управління. Важливим інструментом у цьому процесі є використання цифрових платформ залучення молоді, зокрема U-Report, які дозволяють акумулювати позиції молодих людей та використовувати їх як аналітичну основу для формування рекомендацій і адвокаційних ініціатив.

Адвокаційна діяльність Української асоціації молодіжних рад має системний характер і спрямована на вплив на державну політику у сфері молоді. Показовим прикладом є адвокаційна кампанія щодо розвитку учнівського самоврядування, яка тривала у 2024–2025 роках. У межах цієї кампанії УАМР у партнерстві з державними інституціями та громадськими організаціями організувала всеукраїнське опитування молоді через платформу U-Report, що охопило понад 15 тисяч респондентів. Результати опитування були представлені під час публічних заходів і використані для узгодження пропозицій молодіжних рад різних рівнів, що стало підґрунтям для підготовки рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері учнівського самоврядування.

Комплексна діяльність Української асоціації молодіжних рад демонструє, що асоціації молодіжних консультативно-дорадчих органів можуть виконувати роль ключового елемента інституційної екосистеми молодіжної політики. Об'єднуючи МКДО різних рівнів, студентське й учнівське самоврядування, громадські організації та ініціативні групи, асоціація сприяє формуванню культури участі молоді, підвищенню її політичної обізнаності та залученню до процесів формування і реалізації молодіжної політики на національному рівні. Саме така модель взаємодії дозволяє перейти від фрагментарних ініціатив до системного розвитку молодіжного врядування в Україні.

У системі суб'єктів формування та реалізації молодіжної політики Українська асоціація молодіжних рад посідає проміжне, але стратегічно важливе місце між локальними молодіжними консультативно-дорадчими органами та органами державної влади. На відміну від окремих молодіжних рад, діяльність

яких обмежена рамками конкретної територіальної громади або регіону, УАМР виконує функцію надрівневої координації та представництва, забезпечуючи узагальнення локального досвіду та трансляцію позицій молоді на національному рівні.

З позицій публічного управління УАМР можна розглядати як елемент мережевого врядування у сфері молодіжної політики. Вона не є органом влади і не має формальних управлінських повноважень, однак через горизонтальні зв'язки, партнерства та інституційну довіру виконує роль посередника між різними суб'єктами політики: молодіжними радами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Така модель взаємодії відповідає сучасним підходам до публічного управління, у межах яких політика формується не лише «згори донизу», а через взаємодію та узгодження позицій різних акторів.

Особливістю УАМР як суб'єкта молодіжної політики є поєднання представницької та експертної функцій. З одного боку, асоціація акумулює позиції молодіжних рад різних рівнів і представляє їх у процесах консультацій, робочих груп та публічних обговорень. З іншого боку, через аналітичну діяльність, дослідження, використання інструментів збору думки молоді (зокрема U-Report) та участь у формуванні рекомендацій, УАМР виступає експертним середовищем, здатним пропонувати обґрунтовані рішення у сфері молодіжної політики.

Таким чином, Українська асоціація молодіжних рад виконує роль інтеграційного суб'єкта, який поєднує інтереси молоді, інституційні можливості молодіжних рад та управлінські ресурси держави. Її діяльність сприяє інституціоналізації участі молоді, підвищенню узгодженості рішень у сфері молодіжної політики та формуванню стійкої системи молодіжного врядування в Україні.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ МОЛОДІЖНИХ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГРОМАДІ

3.1. Механізми залучення молодіжних консультативно-дорадчих органів до процесів реалізації молодіжної політики в громаді

Сучасні молодіжні консультативно-дорадчі органи в Україні дедалі частіше виконують не лише формальну дорадчу роль, а виступають дієвими платформами участі молоді у публічному управлінні. Їх діяльність охоплює широкий спектр механізмів залучення – від участі у стратегічному плануванні та консультаційних процесах до реалізації власних ініціатив, партнерських проєктів і аналітичної роботи. Ефективність такої участі значною мірою залежить від наявності чітко вибудованих механізмів інтеграції МКДО у процеси ухвалення рішень, а також від рівня підтримки з боку органів влади, міжнародних партнерів і інститутів громадянського суспільства.

Базовим механізмом залучення молодіжних консультативно-дорадчих органів до реалізації молодіжної політики є їх консультативна та дорадча функція. Вона проявляється у включенні представників молоді до процесів підготовки програм, стратегій та планів розвитку громад і регіонів. Молодіжні ради формують пропозиції щодо широкого кола сфер суспільного життя – освіти, культури, спорту, інфраструктурного розвитку та соціальної підтримки. Прикладом реалізації цього механізму є обласний молодіжний форум «Майбутнє молоді Волині», організований за підтримки Молодіжної ради при Волинській ОВА, у межах якого молоді люди долучилися до обговорення та формування положень обласної цільової програми «Молодь Волині 2026–2030» [36]. Такий формат участі дозволяє молоді безпосередньо впливати на стратегічні

пріоритети регіональної молодіжної політики та підвищує якість програмних рішень.

Важливим елементом консультативного механізму є форумні платформи, що забезпечують системну взаємодію молодіжних рад на національному та регіональному рівнях. Всеукраїнський підсумковий форум молодіжних консультативно-дорадчих органів «Покоління відповідальних», який відбувся у жовтні 2025 року в Івано-Франківську, об'єднав представників МКДО з більшості регіонів України. У межах форуму учасники працювали у фасилітаційних групах, напрацьовували спільні рекомендації щодо розвитку інституту молодіжних рад і сформуvalи Маніфест відповідальності як орієнтир подальшої діяльності [21]. Аналогічні всеукраїнські та регіональні форуми, зокрема «Молодь на місці» у Львові, «Молодь діє в серці нашої країни» у Києві, підсилюють мережеву взаємодію та сприяють поширенню кращих практик участі молоді у формуванні політики [37].

Окремим механізмом залучення молоді є освітні програми та тренінги для членів молодіжних рад, спрямовані на розвиток їхніх управлінських, комунікаційних і адвокаційних компетентностей. Всеукраїнські тренінги для представників МКДО, які проводяться Міністерством молоді та спорту України, створюють умови для обміну досвідом між радниками різних рівнів, формування партнерств і підвищення якості роботи молодіжних рад у громадах. На локальному рівні молодіжні ради також реалізують культурні, соціальні та просвітницькі ініціативи, що дозволяє молоді переходити від ідей до практичних результатів та посилює її роль як агента змін у громаді.

Суттєвим механізмом впливу МКДО є їх участь у розробленні стратегічних документів і програм розвитку молоді. Молодіжні ради залучаються до роботи у складі робочих груп, беруть участь у консультаціях із посадовцями та експертами, формують пропозиції до цілей, пріоритетів і індикаторів молодіжної політики. Так, у Луцькій міській територіальній громаді Молодіжна рада брала активну участь у розробці Стратегії реалізації молодіжної політики та Стратегії розвитку молоді до 2027 року, що дозволяє інтегрувати потреби та очікування

молоді у стратегічні документи громади [32]. Такий підхід не лише підвищує якість політичних рішень, а й зміцнює довіру між молоддю та органами місцевого самоврядування [33].

Контрольна функція молодіжних консультативно-дорадчих органів також є важливим механізмом залучення молоді до реалізації молодіжної політики. МКДО здійснюють моніторинг виконання програм, проєктів і рішень місцевих рад, надають рекомендації щодо їх удосконалення та формують зворотний зв'язок між молодіжним середовищем і владою. Наприклад, у Луцьку Молодіжна рада долучалася до моніторингу реалізації молодіжних проєктів, консультувала структурні підрозділи міської ради та брала участь у напрацюванні механізмів стажування молоді в органах місцевого самоврядування.

Інформаційна діяльність та популяризація молодіжної політики є ще одним механізмом залучення молоді. Молодіжні ради висвітлюють діяльність органів влади та молодіжні програми, організовують публічні обговорення, прес конференції та інформаційні кампанії, що підвищує обізнаність молоді про можливості участі. Важливу роль у цьому відіграє діяльність Української асоціації молодіжних рад, яка забезпечує національний рівень комунікації та поширення результатів діяльності МКДО.

Міжсекторальна та міжнародна взаємодія доповнює систему механізмів залучення молоді. Співпраця МКДО з різними структурними підрозділами органів влади, участь у тематичних круглих столах, ярмарках і міжнародних обмінах дозволяє інтегрувати молодіжні ідеї у реальні проєкти розвитку громад. Використання інноваційних інструментів збору думки молоді, зокрема платформи U-Report, забезпечує аналітичну основу для підготовки рекомендацій та адвокаційних ініціатив.

Таким чином, поєднання дорадчих, контрольних, інформаційних, освітніх, проєктних, міжнародних і аналітичних механізмів формує цілісну систему залучення молоді до реалізації молодіжної політики в громаді. Така система забезпечує не лише формальну, а й змістовну участь молоді та сприяє розвитку

активної, відповідальної й компетентної спільноти, здатної впливати на процеси місцевого управління.

3.2. Напрями удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів в процесі реалізації молодіжної політики в громаді

Удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів у процесі реалізації молодіжної політики в громадах передбачає системну роботу над кількома ключовими напрямками, що забезпечують не лише формальне існування МКДО, а й їхню реальну ефективність та вплив на ухвалення рішень.

Першим напрямом є зміцнення консультативної та дорадчої ролі молодіжних рад через чітке визначення їхніх повноважень у нормативних документах громади, інтеграцію рад у процес підготовки стратегій та програм, а також регулярне залучення до обговорення рішень органів місцевого самоврядування. Це включає створення постійних робочих груп за напрямками молодіжної політики, де молодь співпрацює з посадовцями, експертами та громадськими активістами, що дозволяє сформулювати пропозиції, які реально враховуються у політиках, програмах та проєктах громади. Найголовніше, це те, щоб була стала робоча група з представників громадськості та влади, яка б забезпечувала сталу підтримку ОМС у запровадженні нових ініціатив та допомогу у напрацюванні нормативно-правових документів.

Другий напрямок полягає у підвищенні спроможності молодіжних консультативно-дорадчих органів через системне навчання та мережеву взаємодію. Для того щоб нові каденції могли впевнено та професійно впливати на політичні та громадські процеси, необхідно регулярне організування тренінгів, воркшопів і навчальних програм, які охоплюють теми адвокації, комунікацій, проєктного менеджменту, моніторингу політик, стратегічного

планування та взаємодії з органами влади. Важливо, щоб таке навчання системно підтримував відповідний департамент, який допомагає раді, забезпечуючи послідовність, методологічну єдність та інтеграцію нових членів у роботу МКДО. Системна підготовка спеціалістів формує компетентність, лідерські якості та ефективну мережу партнерств між молодіжними радами різних рівнів, створюючи умови для довгострокової стійкості та професійності органу.

Третім важливим напрямом є покращення механізмів моніторингу та оцінки реалізації молодіжної політики. Молодіжні ради мають активно виконувати контрольну функцію, слідкувати за виконанням програм, ініціатив і рішень місцевих рад, особливо тих, що стосуються молодіжної політики, освіти, культури, спорту та соціальної підтримки. Для цього доцільно запроваджувати регулярні системи оцінювання, створювати інформаційні панелі та звіти про стан реалізації політик, що дозволяє не лише відстежувати ефективність заходів, а й забезпечує молодь зворотним зв'язком та мотивує її до подальшої участі. Додатково, для забезпечення реальної участі молоді у прийнятті рішень, члени молодіжної ради мають регулярно брати участь у депутатських комісіях, засіданнях виконавчого комітету та сесіях міської ради. Така системна присутність дозволяє молодіжній раді не лише спостерігати за процесами ухвалення рішень, а й безпосередньо впливати на них, вносити пропозиції від імені молодіжної спільноти, аргументовано захищати інтереси молоді та налагоджувати ефективний діалог із депутатами та посадовцями. Це сприяє формуванню прозорих, відкритих та відповідальних процедур ухвалення рішень, а також забезпечує молоді реальний інструмент для участі у житті громади.

Четвертий напрям полягає у підтримці локальних ініціатив та проєктів молоді. Ефективна участь молоді неможлива без можливості реалізовувати власні ідеї, отримувати ресурси та підтримку для їхнього втілення. Це включає надання грантів, премій за досягнення у культурній, освітній, соціальній та громадській сферах, стажування в органах влади та створення молодіжних центрів і консультативних платформ. У Луцьку, наприклад, дев'ять представників громадського сектору отримали премії за активну участь у житті

громади, а стажування у міській раді дало можливість безпосередньо брати участь у роботі департаментів, готувати аналітичні матеріали та організовувати заходи[24]. Додатково, Департамент молоді та спорту Луцької міської ради реалізує програму підтримки молодіжних ініціатив, яка дозволяє будь-якій ініціативній групі чи громадській організації отримати фінансування на проведення події, проєкту чи акції. Завдяки цьому молодь може втілювати свої креативні ідеї, організовувати локальні культурні та соціальні заходи, залучати громаду до активної участі та набувати досвід у проєктному менеджменті та партнерстві з місцевими органами влади. Така підтримка сприяє розвитку компетентної, відповідальної та активної молоді, здатної реалізовувати проєкти, що відповідають потребам громади. Ще одним дієвим механізмом підтримки молодіжних ініціатив і поширення ефективних моделей участі молоді є Конкурс «Кращі практики молодіжної роботи», який проводиться в Україні в рамках реалізації Програми «Молодіжний працівник». Організаторами конкурсу є Міністерство молоді та спорту України у співпраці з державною установою «Всеукраїнський молодіжний центр», що створює платформу для визнання та популяризації інноваційних, успішних і впливових практик молодіжної роботи, реалізованих у громадах держави. Метою конкурсу є виявлення та висвітлення практик, що сприяють розвитку активного громадянського суспільства, підтримці молодіжних ініціатив, покращенню якості життя молоді та розширенню можливостей молодіжних рад, молодіжних центрів і громадських організацій. Переможні проєкти включаються до щорічного видання «Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні» та презентуються на Всеукраїнському форумі молодіжної роботи, що сприяє широкому обміну досвідом між учасниками та створює мережу експертів і практиків [31].

Одним із ефективних міжнародних прикладів залучення молоді до місцевих процесів є досвід міста Гельсінкі, Фінляндія, де реалізується механізм бюджету участі OmaStadi. Ця платформа дозволяє мешканцям від 13 років подавати пропозиції щодо покращення міського середовища та голосувати за проєкти, які мають бути профінансовані з частини міського бюджету. Важливим аспектом є

спільна робота мешканців із представниками влади на етапі опрацювання та реалізації проєктів, що забезпечує прозорість, підзвітність та реальний вплив громадян на рішення міської ради. OmaStadi включає як загальноміські, так і молодіжні ініціативи, завдяки чому молодь отримує реальну можливість впливати на розвиток свого середовища, одночасно набуваючи навичок планування, комунікації та співпраці з органами влади. Цей приклад демонструє, що електронні інструменти демократії, поєднані із системним підходом до бюджетування, сприяють ефективній участі молоді та формуванню активної громадянської позиції [35].

П'ятий напрям полягає у підвищенні інформаційної підтримки та популяризації молодіжної політики. Молодіжні ради активно працюють над висвітленням діяльності органів влади та молодіжних програм, організують обговорення та комунікаційні кампанії, публікують матеріали у доступних каналах, щоб кожен молодий мешканець громади був поінформований і міг долучитися до процесів ухвалення рішень. Особливу увагу приділяють проведенню регулярних зустрічей з молоддю, під час яких представники молодіжної ради презентують діяльність МКДО, обговорюють актуальні проблеми та збирають пропозиції від молодих людей щодо розвитку громади. Такі зустрічі створюють прямий канал комунікації між молоддю та органами влади, дозволяючи відстежувати потреби та очікування мешканців і формувати програмні документи на основі реальних запитів. Українська асоціація молодіжних рад (УАМР) регулярно організовує прес конференції, форуми та публікації про діяльність МКДО на національному рівні, що підвищує обізнаність громадськості, зміцнює вплив молоді на процес ухвалення рішень та демонструє приклади успішних практик. Через такі заходи молодіжні ради мають можливість системно показати свою роботу, залучити нових учасників, налагодити партнерства з місцевими та державними органами, а також забезпечити, щоб молодь відчувала власний вплив на розвиток громади. Таким чином, інформаційна діяльність поєднує популяризацію молодіжної політики з

активним залученням молоді до реальних процесів, створюючи атмосферу прозорості, відкритості та довіри.

Шостий напрям це про інтеграцію інноваційних та цифрових інструментів для участі молоді, які дозволяють масштабувати консультації та опитування. Важливим напрямом удосконалення механізмів участі молодіжних консультативно-дорадчих органів є активне використання електронних інструментів демократії, що дозволяють молоді брати участь у прийнятті рішень у зручному та доступному форматі. Такі інструменти включають онлайн-опитування, електронні петиції, платформи для обговорень, голосувань та збору пропозицій. В Україні активно використовується платформа U-Report, яка дозволяє молодіжним радникам оперативно збирати думки тисяч молодих людей щодо актуальних питань місцевої та національної політики, оцінювати потреби та очікування молоді, а також формувати обґрунтовані рекомендації для органів влади [20; 30]. Цей інструмент є прикладом цифрового залучення, що поєднує демократичну участь, аналітику та комунікацію з молоддю. УАМР часто співпрацює з U-Report при підготовці національних і локальних досліджень, що дозволяє створювати політики, орієнтовані на реальні потреби молодих людей. Ще один дієвий механізм цифрової участі це – інтеграція електронних платформ для обговорень і консультацій громадян при підготовці програм та стратегій. Це можуть бути спеціальні онлайн-форуми, інтерактивні карти пропозицій чи сервіси для колективного прийняття рішень. Не менш важливим інструментом є громадський бюджет участі, який дозволяє молоді безпосередньо впливати на розподіл частини бюджетних коштів громади. МКДО можуть брати участь у підготовці проєктів, відстежувати їх реалізацію та підтримувати молодіжні ініціативи. У рамках таких бюджетів молодіжні радники часто консультують авторів проєктів, допомагають проводити інформаційні кампанії, організують голосування та здійснюють моніторинг результатів. У Луцькій міській територіальній громаді громадський бюджет участі є дієвим інструментом залучення молоді та громади до прийняття рішень і реалізації локальних ініціатив. Молодіжні ради активно сприяють підготовці та популяризації

проектів, допомагають молодим людям та ініціативним групам подавати пропозиції, організовують інформаційні кампанії та залучають громадян до голосування. Через цей механізм мешканці пропонують проекти, які вирішують актуальні проблеми громади: облаштування пандусів у школах, створення просторів для психологічної підтримки та реабілітації, а також проекти, що допомагають внутрішньо переміщеним особам та військовим. Переможці конкурсу отримують фінансування з міського бюджету для реалізації своїх ідей, що демонструє практичну ефективність партисипаторної демократії та створює відчуття реального впливу молоді на розвиток громади [34]. Завдяки активній участі МКДО, молодь не лише висловлює свою позицію, а й бачить конкретні результати своєї участі, отримує досвід співпраці з органами влади та навчається формувати ініціативи, що мають суспільну цінність. Поєднання електронних інструментів демократії та громадського бюджету участі створює можливості для комплексного залучення молоді: вона може висловлювати думку онлайн, впливати на ухвалення рішень, брати участь у голосуваннях і безпосередньо реалізовувати ініціативи у своїх громадах. Це не лише підвищує ефективність роботи МКДО, а й формує культуру активного громадянства, демократичної участі та відповідальності. Крім того, цифрові інструменти значно розширюють географію та масштаби участі, дозволяючи залучати молодь із віддалених чи менших населених пунктів, де традиційні форуми чи зустрічі складно реалізувати.

Сьомим напрямом є розширення міжнародної співпраці та обмінів досвідом. Участь українських молодіжних рад у навчальних візитах, міжнародних форумах та проектах дозволяє переймати кращі практики залучення молоді, адаптовувати їх до локального контексту та підвищувати ефективність роботи МКДО. Наприклад, навчальний візит до Гельсінкі, організований у партнерстві з EU4Youth та BMZ, дав змогу українській молоді вивчити моделі молодіжної участі, які потім були застосовані у місцевих громадах для підвищення спроможності МКДО [22].

Особливий напрям удосконалення механізмів участі полягає у системному розвитку співпраці МКДО зі студентськими радами університетів, учнівським самоврядуванням та ініціативними групами (ІГС). Така взаємодія дозволяє створювати наскрізні мережі молодіжного впливу на всіх рівнях – від школи та університету до громади і регіону. Це включає спільні проєкти, освітні заходи, форуми, навчальні сесії та консультації для молоді, які дозволяють формувати єдину систему підготовки та залучення активної молоді. Наприклад, УАМР у 2024–2025 роках активно працювала зі студентськими радами, об'єднаннями учнівського самоврядування та локальними ОГС, організовуючи навчальні блоки, опитування через U-Report, форуми «Покоління відповідальних» та всеукраїнські тренінги для молодіжних рад [20; 21]. Така співпраця дозволяє молоді обмінюватися досвідом, брати участь у стратегічному плануванні на рівні громади, а також формувати спільні ініціативи, що охоплюють освітню, культурну, спортивну та соціальну сфери.

Узагальнення всіх цих напрямів може створити системний підхід до удосконалення механізмів участі молоді, де поєднуються дорадчі, контрольні, інформаційні, навчальні, проєктні, аналітичні та міжнародні інструменти, а також інтеграція зі студентським, шкільним та громадським середовищем. Така комплексна модель сприяє формуванню відповідальної, активної та компетентної молоді, здатної впливати на процеси ухвалення рішень у громадах, реалізовувати ініціативи та формувати майбутнє своєї територіальної громади, регіону та країни в цілому.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що молодіжні консультативно-дорадчі органи (МКДО) відіграють ключову роль у забезпеченні участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики на різних рівнях управління. Теоретичний аналіз показав, що МКДО поєднують у собі функції дорадчі, консультативні, контрольні та інформаційні, створюючи умови для системної інтеграції молоді у процес ухвалення рішень. Вони є важливим механізмом реалізації локальної галузевої політики, оскільки дозволяють молоді не лише формально висловлювати позиції, а й реально впливати на програми, стратегії та ініціативи органів місцевого самоврядування. Методичні аспекти формування молодіжної політики підтвердили, що ефективність МКДО значною мірою залежить від наявності чітко визначених процедур залучення молоді, системної підтримки з боку департаментів і органів влади, а також інтеграції сучасних інструментів моніторингу та комунікації.

Аналіз діяльності МКДО на мезорівні, на прикладі Волинської області, показав, що молодіжні ради активно беруть участь у підготовці обласних програм, стратегій та планів розвитку. Вони організовують робочі групи, співпрацюють із посадовцями та експертами, формують пропозиції до документів, що визначають розвиток молодіжної політики. Практичні кейси, такі як обласний молодіжний форум «Майбутнє молоді Волині», демонструють, що молодь може безпосередньо впливати на стратегічні напрямки розвитку регіону. Крім того, МКДО виконують контрольну функцію, слідкують за виконанням програм, рішень та ініціатив органів місцевого самоврядування, що забезпечує ефект зворотного зв'язку та сприяє підвищенню довіри молоді до системи управління. Системна участь членів рад у депутатських засіданнях, виконкомах та сесіях міської ради сприяє постійному діалогу з владою та забезпечує реальний вплив на процес ухвалення рішень.

На мікрорівні молодіжні ради демонструють здатність реалізовувати локальні ініціативи, організовувати культурні, соціальні та освітні заходи,

підтримувати волонтерські та соціальні проекти, брати участь у безбар'єрних ініціативах та інтегрувати внутрішньо переміщених осіб. Приклади діяльності Луцької міської ради, де через програму підтримки молодіжних ініціатив будь-яка група чи громадська організація може отримати фінансування для проведення заходу, показують практичну реалізацію принципу підтримки локальної молодіжної активності. Системна робота з молоддю включає організацію зустрічей, презентацій діяльності молодіжної ради, консультацій, тренінгів та навчальних програм, що дозволяє молоді не лише дізнаватися про свої права, але й долучатися до прийняття рішень у громадах.

Діяльність асоціацій та об'єднань локальних МКДО, зокрема Української асоціації молодіжних рад (УАМР), сприяє розвитку національної мережі взаємодії, обміну досвідом та впровадження кращих практик. Форумні платформи. Крім того, участь МКДО у навчальних візитах, міжнародних програмах та партнерських проектах, таких як EU4Youth та BMZ, дозволяє адаптувати іноземні практики до локальних умов і підвищує ефективність функціонування молодіжних рад.

Проведений аналіз механізмів залучення молоді засвідчив важливість поєднання дорадчих, контрольних, навчальних, мережевих, проектних та комунікаційних інструментів. Системні навчальні програми, тренінги, воркшопи та мережеві заходи для нових каденцій молодіжних рад формують компетентність радників, розвивають лідерські якості та створюють умови для мережевої взаємодії. Приклад Всеукраїнського тренінгу, організованого Міністерством молоді та спорту, показав, що такі заходи сприяють обміну досвідом та пошуку партнерів для спільних ініціатив. Важливим інструментом збору думки молоді є U-Report, який дозволяє систематично визначати потреби та очікування молоді і використовувати їх для підготовки рекомендацій та адвокаційних кампаній. Впровадження Індексу благополуччя молоді у Луцьку стало додатковим механізмом моніторингу якості життя молоді та ефективності реалізованих програм.

Напрями удосконалення механізмів участі молоді включають розвиток системної співпраці з учнівськими та студентськими самоврядуваннями, ініціативними групами та громадськими організаціями, активне використання електронних інструментів демократії, зокрема громадського бюджету участі, що сприяє залученню молоді до планування і реалізації проєктів, а також підвищує прозорість і доступність управлінських процесів. Особлива увага приділяється інформаційній підтримці та популяризації молодіжної політики: молодіжні ради організують зустрічі з молоддю, презентації своєї діяльності, публікують матеріали у доступних каналах, проводять пресконференції та комунікаційні кампанії. Це дозволяє молодим людям отримувати достовірну інформацію про діяльність органів влади та можливості для участі у громадському житті.

Досвід проведених адвокаційних кампаній, зокрема щодо змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та учнівського самоврядування, продемонстрував ефективність спільних позицій молодіжних рад, використання даних опитувань, взаємодію з органами влади та міжнародними партнерами для досягнення реальних змін у законодавстві. Це підтверджує, що МКДО здатні не лише впливати на локальні процеси, а й формувати національну молодіжну політику.

Таким чином, комплексне поєднання дорадчих, контрольних, інформаційних, навчальних та проєктних механізмів створює ефективну систему участі молоді, де її роль є реальною та змістовною. Системна участь молоді у плануванні, реалізації та моніторингу молодіжних політик сприяє розвитку активної, компетентної та відповідальної молоді, формує громадянську культуру та забезпечує, щоб політики і програми відповідали реальним потребам молодого покоління. Реалізація цих принципів потребує стабільності каденцій, ресурсної підтримки, готовності органів влади інтегрувати напрацювання МКДО у процес ухвалення рішень, а також активного використання сучасних інструментів комунікації, моніторингу та мережевої взаємодії.

Отже, узагальнення результатів дослідження підтверджує, що подальший розвиток механізмів участі молоді в Україні вимагає системного підходу,

активного партнерства між органами влади та громадянським суспільством, інтеграції локальних та національних практик, а також використання сучасних технологій та інструментів залучення, що забезпечує якісну та ефективну молодіжну політику, розвиток демократичної культури та вплив молоді на суспільно-політичні процеси в громаді та державі в цілому.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Верховна Рада України. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 р. № 1414-IX. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 22.11.2025).
2. Міністерство молоді та спорту України. Аналіз утворення молодіжних рад в Україні станом на грудень 2024 року. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/news/analiz-utvorennia-molodizhnykh-rad-v-ukraini-stanom-na-hruden-2024-roku> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Кабінет Міністрів України. Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи: постанова від 18 грудня 2018 р. № 1198. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-п#Text> (дата звернення: 12.11.2025).
4. Кабінет Міністрів України. Типове положення про молодіжні ради регіонального рівня (додаток до постанови № 1198). Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-п#n11> (дата звернення: 13.11.2025).
5. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030»: розпорядження від 11 серпня 2025 р. № 840-р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
6. Верховна Рада України. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
7. Луцька міська рада. Про затвердження положення про Молодіжну раду при Луцькій міській раді. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17054967303249125-pro->

[zatverdzhennya-polozhennya-pro-molodizhnu-radu-pri-lutskiy-miskiy-radi-v-noviy-redaktsii](#) (дата звернення: 20.11.2025).

8. Іваніна О.В. Роль молодіжних рад у формуванні молодіжної політики. Наукові публікації. URL:<http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9485/1/Ivanina%20O.%20V.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).

9. Головатий М.Ф. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану. *Українське суспільство: соціологічні дослідження*. 2002. №1. С. 54–62. URL:https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2002/01/54-62_no-1_vol-1_2002_UKR.pdf (дата звернення: 19.11.2025).

10. Татарко Н.А. Щодо питання визначення змісту поняття «молодь». *Збірник тез наукових робіт*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Інститут публічного адміністрування. Харків, 2018. С. 84. URL:https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/zbirnyr_tez_27_09_2018.pdf (дата звернення: 18.11.2025).

11. Андріяш В.І. Державна політика як цілеспрямована діяльність органів влади. *Наукові публікації*. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626> (дата звернення: 22.11.2025).

12. European Youth Forum. 8 Standards for a Quality Youth Policy. *European Youth Forum, Brussels*, 2014. URL: <https://www.youthforum.org/> (дата звернення: 11.11.2025).

13. European Youth Forum. Youth Guarantee: How to support young people finding a pathway. *European Youth Forum, Brussels*, 2015. URL:<https://www.youthforum.org/policy-library/youth-guarantee-how-to-support-young-people-finding-a-pathway> (дата звернення: 02.11.2025).

14. OECD. OECD Youth Policy Toolkit. OECD Publishing, Paris, 2024. URL:https://www.oecd.org/en/publications/oecd-youth-policy-toolkit_74b6f8f3-en.html (дата звернення: 02.11.2025).

15. European Commission. EU Youth Strategy 2019–2027. European Union, Brussels. 2018. URL:https://youth.europa.eu/strategy_en (дата звернення: 02.11.2025).

16. Волинська обласна державна адміністрація. Положення про молодіжну раду. Офіційний сайт Волинської ОДА. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/Спорт/Положення.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).

17. Українська асоціація молодіжних рад. Набір регіональних координаторів. Волонтерська платформа від Української волонтерської служби. URL:<https://platforma.volunteer.country/organizations/ho-ukrainska-asotsiatsiia-molodizhnykh-rad/uamr-ogolosuje-nabir-regionalnix-koordinatoriv> (дата звернення: 20.11.2025).

18. DII Ukraine. Звіт про діяльність. DII Ukraine. URL: <https://diiukraine.org/wp-content/uploads/2024/01/1680ae0ef2.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

19. EU4Youth. Підсумки форуму з розвитку молодіжної політичної обізнаності в Україні. EU Neighbours East. URL:<https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/eu4youth-final-forum-summarises-eight-months-of-advancing-youth-political-awareness-in-ukraine/> (дата звернення: 22.11.2025).

20. UNICEF Ukraine. U-Report: опитування молоді. U-Report Ukraine. URL: <https://ukraine.ureport.in/story/1313/> (дата звернення: 20.11.2025).

21. Міністерство молоді та спорту України - Відбувся Всеукраїнський підсумковий форум для представників молодіжних консультативно-дорадчих органів. Головна. Міністерство молоді та спорту України. URL: <https://mms.gov.ua/news/vidbuvsia-vseukrainskyi-pidsumkovyi-forum-dlia-predstavnykiv-molodizhnykh-konsultatyvno-doradchykh-orhaniv> (дата звернення: 22.11.2025).

22. Міністерство молоді та спорту України. Навчальний візит до Гельсінкі для української молоді. Головна. Міністерство молоді та спорту України. URL:

<https://mms.gov.ua/news/finskyi-dosvid-dlia-ukrainskoi-molodi-navchalnyi-vizyt-do-helsinki> (дата звернення: 15.11.2025).

23. Луцька міська рада. Луцька міська територіальна громада визначила Індекс благополуччя молоді (ІБМ) 2025. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/lutska-miska-terytorialna-hromada-vyznachyla-indeks-blahopoluchchia-molodi-ibm-2025> (дата звернення: 15.11.2025).

24. Луцька міська рада. У Луцькій міській територіальній громаді визначено лауреатів премії за вагомі досягнення молоді. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/u-lutskii-miskii-terytorialnii-hromadi-vyznachenno-laureativ-premii-za-vahomi-dosiahnennia-molodi> (дата звернення: 25.11.2025).

25. Луцька міська рада. У межах Програми стажування молоді в Луцькій громаді перебувають делегації Маріупольської та Зіньківської міських рад. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/zustrich-verbych> (дата звернення: 25.11.2025).

26. Луцька міська рада. Підсумкова зустріч зі стажерами. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/pidsumkova-zustrich-zi-studentamy> (дата звернення: 25.11.2025).

27. Луцька міська рада. Стартувало стажування молоді у виконавчих органах Луцької міської ради. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/startuvalo-stazhuvannia-molodi-u-vykonavchikh-orhanakh-lutskoi-miskoi-rady> (дата звернення: 25.11.2025).

28. Луцька міська рада. Про комісію з присудження премії за вагомі досягнення молоді у розбудові Луцької міської територіальної громади в різних сферах суспільного життя. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17564724023740260-pro-komisiyu-z-prisudzhennya-premii-za-vagomi-dosyagnennya-molodi-u-rozbudovi-lutskoi-miskoi->

[teritorialnoi-gromadi-v-riznikh-sferakh-suspilnogo-zhittya](#)

(дата звернення: 25.11.2025).

29. Департамент культури Луцької міської ради. Міста взаємності. Офіційний сайт. URL: http://culture-lutsk.org.ua/novyny/2025-07-01/mista_vzaiemnosti (дата звернення: 27.11.2025).

30. Український молодіжний фонд. Національні опитування у сфері молодіжної політики. Офіційний сайт Українського молодіжного фонду. URL: <https://uyf.gov.ua/opytuvannia-u-molodizhnii-politytsi/natsionalni-opytuvannia> (дата звернення: 22.11.2025).

31. Програма «Молодіжний працівник». Конкурс кращих практик молодіжної роботи в Україні. Офіційний сайт програми «Молодіжний працівник». URL: <https://www.youth-worker.org.ua/konkurs-najkrashhih-praktyk-molodizhnoyi-roboty/> (дата звернення: 25.11.2025).

32. Луцька міська рада. Про затвердження Стратегії реалізації молодіжної політики у Луцькій міській територіальній громаді до 2027 року та Стратегії розвитку молоді Луцької міської територіальної громади до 2027 року. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/17237162983430610-pro-zatverdzhennya-strategii-realizatsii-molodizhnoi-politiki-u-lutskiy-miskiy-teritorialniy-gromadi-do-2027-roku-ta-strategii-rozvitku-molodi-lutskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-do-2027-roku> (дата звернення: 22.11.2025).

33. Луцька міська рада. У Луцьку обговорили стратегії розвитку молоді та реалізації молодіжної політики. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/u-lutsku-obhovoryly-stratehii-rozvytku-molodi-ta-realizatsii-molodizhnoi-polityky> (дата звернення: 22.11.2025).

34. Volyninfo. У Луцьку завершився «Бюджет участі 4.5.0»: які проекти здобули перемогу. Volyninfo. URL: <https://volyninfa.com.ua/news/2025/06/13/365117/> (дата звернення: 22.11.2025).

35. City of Helsinki. OmaStadi – participation in budgeting 2025–2026 in Helsinki. Official OmaStadi platform. URL: <https://omastadi.hel.fi/processes/osbu-2025/> (дата звернення: 14.11.2025).

36. Луцький національний технічний університет. У ЛНТУ відбувся обласний молодіжний форум «Майбутнє молоді Волині». Офіційний сайт ЛНТУ. URL: <https://lntu.edu.ua/uk/media/u-lntu-vidbuvsya-oblasnyy-molodizhnyy-forum-maybutnye-molodi-volyni> (дата звернення: 10.11.2025).

37. Рада Європи. Молодь діє в серці нашої країни: перший Київський форум молодіжних рад. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/youth-acts-in-the-heart-of-our-country> (дата звернення: 30.11.2025).

38. Рада Європи. Молодь за демократію в Україні: підготовлено команду для поширення підходів Ради Європи. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/youth-for-democracy-in-ukraine-a-team-has-been-prepared-to-multiply-the-council-of-europe-s-approaches> (дата звернення: 30.11.2025).

39. Молодіжні ради: від формальності до реального впливу — 5 років трансформації. Вечірній Київ. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/117760/> (дата звернення: 29.11.2025).